

Ik
Schijnt er niet,

Ik sla

Nederland heeft een beetje een haat-liefdeverhouding met Karel Appel. Hij geldt als de belangrijkste Nederlandse kunstenaar van de afgelopen halve eeuw, maar dan vooral in het buitenland. Tijd voor een herontdekking! Het Haagse Gemeentemuseum eert Appel met een grote tentoonstelling. TEKST: ZOEN KLEIJN

In Nederland is Karel Appel een begrip. Hij was een kunstenaar zoals kunstenaars kennelijk horen te zijn: onstuimig en energiek, onbeheerst en eigenwijs, dierlijk en puur. Hij 'rotzooide maar wat an', zei hij ooit, en dat werd een gevleugelde term in zijn heingestige vaderland. Het paste precies op de tomeloze kunst van de jaren 50 toen werd afgerekend met de duistere oorlogsjaren en kunstenaars het primitieve en het onbeschaafde in zichzelf alle vrijheid gaven. Ze tekenden en schilderden als kinderen.

In 1948 verenigde een groepje kunstenaars uit Nederland, België en Denemarken zich in een los verband, CoBrA genoemd. Er waren toen tientallen van dat soort groepjes, meestal losjes verenigd rond een tijdschrift, een 'manifest' of gewoon een café in Parijs. Ze vielen meestal snel weer uit elkaar. Maar CoBrA werd een begrip. De eerste tentoonstelling in Amsterdam, in 1949, werd een klein schandaal. De kunstenaars begrepen dat ze op de goede weg waren: ze hadden de juiste snaar geraakt. In 1951 viel de groep alweer uiteen. Appel verhuisde naar Parijs, koos zijn eigen weg en werd wereldberoemd. Dat is écht zo: Appel werd wijd en zijd gezien als de gelijke van Miró, Picasso, Calder en Moore. Het wonderbaarlijke van Appels lange, zestigjarige carrière is dat die ongebreidelde, kinderlijke energie nooit uitgeput raakte. Hij bleef altijd onze nationale wildeman, een bijna mythische figuur. Appels kunst was echter veel groter en belangrijker dan die van het begin, die onstuimige CoBrA-jaren.

Een rel in de personeelskantine

Voor jongens als Karel Appel is de Bevrijding een chaotische, heerlijke tijd. 'Alles zoop en naaide, heel Europa was een groot matras', schrijft Remco Campert. Door de oorlog heeft het vertrouwen in het rationele en het beschaafde afgedaan. Appels boezemvriend Corneille schrijft: 'Onze vrienden zijn de kinderen, de primitieve volkeren, en de psychopaten.' De eerste tentoonstelling in het Stedelijk Museum Amsterdam van de CoBrA-jongens wordt uitgelachen. Een wandschildering van Appel voor de personeelskantine van de Gemeente Amsterdam, *Vragende kinderen*, leidt zelfs tot een rel. De ambtenaren willen er niet naar kijken. Het beeld van die vragende kinderen kwam voort uit Appels ervaringen in naoorlogs Duitsland: hij zag er hongerende, verarmde kinderen, die hun armen uitstrekten. Hij gebruikt het heel vaak, in werkjes gemaakt met sloophout en straatvuil.

'Voor mij is
een tube verf
een raket'

Vragende Kinderen, 1948

© KAREL APPEL FOUNDATION,
C/O PICTORIGHT AMSTERDAM, 2016